

Foto links: GHS in Hapert is actief in heel Nederland.

Foto onder: Een container vol onbedekt asbest in de buitenlucht.

‘Asbestregels zijn niet voor niets streng van aard’

Twee ogenschijnlijk los van elkaar staande incidenten brengen de politie Brabant Zuidoost begin 2008 op het spoor van een mogelijk malafide asbestsaneerder. Na zeven maanden onderzoek wordt in maart 2009 niet alleen de rechtspersoon voor de rechter gedaagd, maar opmerkelijk genoeg ook de twee directeuren. Het oordeel van de rechtbank in Den Bosch is onverbidlijk.

In december 2007 meldt de gemeente Bergeijk dat asbestsanerings- en sloopbedrijf Van Gompel Hoeks Saneringen (GHS) de asbesthoudende dakbedekking van een schuur in Luyksgestel wil ruimen. Door een storm zou het dak zijn ingestort en moeten de saneringswerkzaamheden zo snel mogelijk beginnen. De gemeente betwijfelt dit argument omdat er de laatste maanden geen storm is geweest. Normaliter gelden er strikte wetten en regels voor de verwerking van asbesthoudend materiaal, maar bij calamiteiten als brand en storm is het ook mogelijk om een sanering pas na afloop te melden. Voor GHS blijkt dit een makkelijke manier om onder het toezicht van de gemeente en de Arbeidsinspectie uit te komen. Uit nader onderzoek blijkt dat er inderdaad geen sprake van stormschade kan zijn.

Studenten van de Politieacademie moeten begin 2008, samen met het Regionaal Milieuteam (RMT) van de politie Brabant Zuidoost, als opdracht een complex milieudossier samenstellen. Zij laten daarvoor hun oog vallen op een nertsenfokkerij in Hapert. Uit onderzoek blijkt dat de eigenaar op deze locatie niet alleen nertsen fokt, maar ook varkens houdt zonder vergunning. Als de studenten dieper in deze zaak duiken, doen zij nóg een ontdekking: een container vol zakken asbesthoudend sloopafval. De nertsenfokker blijkt ook directeur bij GHS te zijn. De varkens op het terrein moeten binnenkort plaatsmaken voor het kan-

toor van de asbestsaneerder. De studenten maken proces-verbaal op.

Carrosseriebouw

De twee incidenten vormen voor het RMT voldoende aanleiding om GHS onder de loep te nemen. Al snel blijkt dat een van de directeuren van het saneringsbedrijf een pand huurt in Lage Mierde. De betrokken rechers vermoeden dat de asbestsaneerder ook op die plek illegaal asbestafval opslaat. „Officieel gebruikten de huurders dit pand voor carrosseriebouw”, zegt milieurechercheur Paul Henst. „Dat dit pand ook voor andere zaken wordt gebruikt, konden we op dat moment nog niet aantonen.”

Na overleg met het Functioneel Parket (FP) mag de politie in maart 2008 observaties uitvoeren. Deze bevestigen de vermoedens, maar onomstotelijk bewijs is nog altijd niet voor handen. De officier van justitie geeft daarom in april toestemming voor een inkijkoperatie. „Belangrijk, want we wilden absoluut niet dat de verdachten lucht kregen van onze interesse”, legt milieurechercheur Jan Rijkers uit. In het pand vindt de recherche open verzamelaarscontainers waarin zakken met bouwpuin liggen. Analyse toont aan dat het inderdaad om asbesthoudend materiaal gaat. Kort daarop leggen de rechers nog een illegale opslaglocatie voor asbest bloot; tegenover de nertsenfokkerij op het terrein van een van de medewerkers. Henst: „Daar was nog een stukje grond over waar

twee volle containers met asbestafval op stonden. Gewoon in de buitenlucht.”

Tapgesprekken

In opdracht van het FP worden onder leiding van Rijkers in mei zeven rechers op deze zaak gezet en krijgt het plan van aanpak verder vorm. Doel van het onderzoek is om aan te tonen dat er op verschillende plaatsen onvergund asbest wordt opgeslagen. Maar ook dat dit bedrijfsmatig en in strijd met de asbestregelgeving gebeurt. Ook de rol van de directeuren moet gedurende het onderzoek duidelijk worden. Door de grote consequenties voor mens en milieu, het gaat immers om asbest, geeft de officier van justitie toestemming voor het afluisteren van de telefoons van de verdachten.

Om dezelfde reden zijn de rechers verplicht de getapte gesprekken direct te verwerken. Rijkers: „Stel dat er een forse asbestbesmetting aan het licht zou komen. Als dan blijkt dat we hier niet meteen op kunnen anticiperen, omdat we ‘niet bij zijn’ met verwerken, hebben we een probleem.” Dit is overigens niet de enige valkuil die Rijkers en Henst op voorhand zien. „Het gaat bij dit onderzoek om een van de grotere spelers in deze branche; een bedrijf met veel contacten - ook bij de overheid - en dat in het hele land actief is”, legt Henst uit.

„Bovendien hadden we sterk het vermoeden dat lang niet alle saneringen van GHS in strijd zijn met de regels. Ze wisselen vermoedelijk goede en slechte projecten met elkaar af. Dat maakt het samenstellen van de bewijslast heel moeilijk.”

>>

‘We willen onze naam zuiveren’

69 projecten

Gedurende twee maanden verwerken de zeven rechercheurs in totaal meer dan twaalfduizend getapte gesprekken. Rijkers: „Als uit een telefoontje blijkt dat bij een bepaalde sanering mogelijk de regels worden gebroken, dan maken we daar meteen een aantekening van. Op die manier hebben we 69 projecten geselecteerd, die we allemaal zijn gaan bezoeken. We wilden verschillende heterdaadsituaties creëren, om de bewijslast zo sterk mogelijk te maken.” Al snel blijken de vermoedens van de politie te kloppen. Bij 35 projecten worden ook daadwerkelijk regels gebroken. Overtredingen variëren van het te laat melden van een sanering bij de arbeidsinspectie en gemeente, tot het inzetten van onbevoegd personeel. In juni 2008 wordt het saneringsbedrijf door een verzekeraar benaderd om met asbest besmette varkenskadavers te verwijderen uit een afgebrande stal. Er is op dat moment echter te weinig personeel om de sanering uit te voeren. Daarom worden enkele onbevoegde Poolse en Nederlandse medewerkers ingezet. Uit een getapt telefoongesprek* blijkt dat beide directeurs hiervan op de hoogte zijn:

„Ja, dan moet ge zorgen dat ze niet uit de stal komen.”

„Ja.”

„Nou geloof ik niet dat daar iemand zal komen maar...”

„Ja, daarom dat ik bel. Niet dat eeh... dat jij het ook weet.”

„Als ze maar in de stal blijven en niet naar buiten lopen.”

Ad Hoeks, directeur GHS: „Het hele onderzoek is uitgevoerd door mensen die helemaal geen specialist zijn op het gebied van asbest. Hierdoor kunnen ze naar mijn mening slecht beoordelen of iets in strijd is met de regels of niet. De Arbeidsinspectie heeft die kennis wel in huis en zij stelden nagenoeg geen misstanden vast. Ik zeg niet dat we geen fouten hebben gemaakt. Vorig jaar hadden we gemiddeld 45 mensen in dienst en voerden we ongeveer 700 saneringen uit. Dan gaat er wel eens iets mis. Maar de vraag is of dit opzettelijk is en dat is absoluut niet waar.

De milieupolitie wilde een voorbeeld stellen en daar zijn wij de dupe van geworden. We proberen alles zo goed mogelijk te doen. Maar de rechercheurs bleven graven tot ze dachten ook echt iets te hebben gevonden. Neem de bewijzen afkomstig uit de getapte telefoongesprekken. Aan de telefoon zeg je wel eens gekscherend iets tegen elkaar, maar dat betekent niet dat het dan ook echt zo gebeurt. We hebben bijvoorbeeld nooit ongekwalificeerd personeel ingezet. Er is inderdaad een medewerker die dit verklaarde, maar dat deed hij uit wraak. Wij hebben een zakelijk geschil met hem.

Het hele gebeuren heeft mij en mijn compagnon erg aangegrepen. We slapen allebei erg slecht en maken ons veel zorgen. Alles wat wij in de afgelopen jaren hebben opgebouwd, neemt justitie ons nu in één keer onterecht af. Ik ben hierdoor het plezier in mijn werk kwijt, terwijl ik dit destijds juist ben gaan doen omdat ik asbest erg interessant vind. Het gaat ons hoofdzakelijk helemaal niet om het geld. Hooguit twee à drie procent van onze totale omzet is winst. Spuitasbest saneren we bijvoorbeeld niet, omdat dit veel te gevaarlijk is voor onze mensen. Hoewel we daar wel veel geld mee kunnen verdienen, want bijna niemand wil dergelijke saneringen uitvoeren.

Door de jaren heen hebben wij als GHS een goede naam opgebouwd. Gemeentelijke handhavers uit heel Nederland staken ons het afgelopen jaar een hart onder de riem, omdat ze ons juist een goed en prettig bedrijf vinden om mee te werken. Asbest is een kleine wereld en dit is een flinke smet op ons blazoen. Voor ons is dit nu echt een principekwestie. Het gaat ons niet om het aanvechten van de hoogte van de straf; al krijgen we een boete van honderd euro. Wij willen worden gezuiverd van alle blaam. Dát is ons streven. En daar gaan we mee door, tot we niet meer verder kunnen.”

Door het veldwerk verzamelt het researchteam genoeg bewijsmateriaal tegen het bedrijf GHS, en de beide directeurs Ad Hoeks en Ben van Gompel, om een aanhouding te kunnen verantwoorden. Bij invallen

worden de interne administratie en al het e-mailverkeer met betrekking tot de in het dossier opgevoerde zaken geconfisqueerd. Vanaf dat moment komt er veel druk op de ketel, stelt Henst. „We moesten nu het dossieron-

derzoek uitvoeren én alle verdachten horen. Vooral dit laatste moet snel gebeuren, want we willen voorkomen dat de directeuren de betrokken medewerkers kunnen instrueren. Aan een troebele verklaring hebben we niets." Het dossieronderzoek vereist ook de nodige hoeveelheid tijd. „Als gezegd, lang niet alles dat het bedrijf doet, is in strijd met de regels. Daarom moeten we het kaf van het koren scheiden. En dat kost veel tijd.”

Fietsenwinkel

Tijdens het onderzoek is het rechteam een enkele keer genoodzaakt haar dekmantel af te werpen. Rijkers: „De volksgezondheid gaat voor het belang van het onderzoek. Dat lijkt me wel logisch. Daarom moesten we in drie gevallen de Arbeidsinspectie inschakelen bij asbestbesmettingen. Onder meer bij een asbestbesmetting in een drukbezochte fietswinkel in Tilburg. Door saneringswerkzaamheden op de eerste etage raakte de begane grond besmet met ‘bruine’ asbest deeltjes, een van de gevaarlijkste soorten. Om te voorkomen dat het winkelend publiek werd besmet, moesten we hier direct ingrijpen. Onze inspectiecollega’s zijn daar zelfs twee keer geweest.” Het grote risico van een dergelijk ingrijpen, is volgens Rijkers dat het argwaan wekt. „Als een bedrijf in korte tijd plots een paar keer bij verdachte saneringen wordt gecontroleerd, kan het nattigheid voelen. Je loopt dan het risico dat zo’n bedrijf het bewust over een andere boeg gooit en zich uit voorzorg een tijdje strikt aan de regels gaat houden.”

Verder valt het op dat Hoeks en Van Gompel onvoldoende rekening houden met de gezondheid van hun eigen werknemers. „Asbestsaneringen worden in drie klassen ingedeeld”, vertelt Henst. „Bij risicoklasse 3 sanering moeten medewerkers niet alleen een beschermend pak dragen, maar ook de constante beschikking hebben over onverontreinigde lucht. Dat beperkt de bewegingsvrijheid enorm, want iemand zit via een luchtslang voortdurend vast aan een compressor.” Bij een aantal projecten schaalde GHS daarom de sanering gewoon een klasse terug. „Ook bij een risicoklasse 2 sanering moeten medewerkers een beschermend pak dragen, maar een geïntegreerd luchtfilter is dan voldoende. Zo kun je de duur van een project fors inkorten.”

Economisch gewin

Henst benadrukt nogmaals dat het leeuwendeel van de saneringen die het bedrijf uitvoerde keurig conform de regels werd uitgevoerd. „Beide mannen weten dondersgoed hoe de regels in elkaar steken. Hoeks gaf Van Gompel ook regelmatig op zijn kop, omdat hij steken liet vallen waardoor ze bij controles in de knoei konden komen. Dat beide mannen zo gemakkelijk de regels braken, is zorgwekkend.” Economisch gewin gaat volgens de milieurechercheurs bij dit bedrijf duidelijk vóór veiligheid. „Een boer wilde bijvoorbeeld zijn stal slopen en belde naar het bedrijf om te vragen of hij ook zelf de asbesthoudende dakplaten mocht verwijderen. De directeuren antwoorden dat dit mogelijk was en

dat zij een container konden leveren waar de man zijn sloopafval in kon doen. Dat de boer daarmee in feite zijn leven op het spel zette, daar hadden de mannen geen boodschap aan. Ze incasseerden het geld voor de container en klaar.”

Maar ook opdrachtgevers van GHS gaan niet helemaal vrijuit. „Veel overtredingen werden begaan omdat Hoeks en Van Gompel wilden voldoen aan de grote tijdsdruk die de opdrachtgevers hen oplegden. Een asbestsanering moet bijtijds klaar zijn, omdat anders de sloper en de aannemer niet aan de slag kunnen. In sommige gevallen dreigden opdrachtgevers zelfs met het opleggen van forse boetes. Wat dat betreft kan ik me er iets bij voorstellen dat een bedrijf met man en macht een deadline probeert te halen. Hoewel je natuurlijk altijd binnen de regels moet blijven. En dat was bij GHS duidelijk niet altijd het geval. Ook schroomde het bedrijf niet om met behulp van laboranten rapporten te vervalsen, zodat een sanering eerder kon worden vrijgegeven dan eigenlijk verantwoord was.”

Negen maanden

Op 25 augustus 2009 werd de zaak tegen GHS voorgelegd aan de meervoudige kamer van de rechtbank in Den Bosch. Het vonnis is onverbidelijk. Bij de strafoplegging heeft de rechtbank rekening gehouden met het feit dat er doelbewust verschillende regels zijn overtreden. Dit is volgens het gerechtelijk college vooral te wijten aan de cultuur binnen de rechtspersoon, die is gecreëerd door

>>

De directeurs van GHS zijn door de rechter ook op persoonlijke titel aangepakt.

Ook gevangenisstraf in andere asbestzaak

Hoeks en Van Gompel. „De regelgeving is niet voor niets streng van aard”, meldt de rechtbank. „Het is algemeen bekend dat het werken met asbest grote risico’s voor het milieu en de gezondheid van personen met zich meebrengt.” Het met grote regelmaat overtreden van deze regels, rekent rechtbankvoorzitter Renneberg de verdachten dan ook zwaar aan. Zeker gezien het feit dat de verdachten zich onvoldoende bekommeren om het lot van hun eigen medewerkers. De rechtbank van Den Bosch legt zowel Hoeks als Van Gompel een gevangenisstraf op van negen maanden (met aftrek van voorarrest), waarvan zes maanden voorwaardelijk en met een proeftijd van twee jaar. De rechtspersoon krijgt een boete van dertigduizend euro en een voorwaardelijke algehele stillegging van zes maanden met een proeftijd van twee jaar.

**Bron: Vonnis van de rechtbank 's-Hertogenbosch, LJN: BJ7033 d.d. 9 september 2009).*

Nadere inlichtingen:

Jan Rijkers, politie Brabant Zuidoost, tel. 040 - 233 25 25, jan.rijkers@brabant-zo.politie.nl; Paul Henst, politie Brabant Zuidoost, tel. 040 - 233 25 25, paul.henst@brabant-zo.politie.nl

Tekst: Jeroen Reijke

Foto's: Politie Brabant Zuidoost

De VROM Inlichtingen- en Opsporingsdienst (VROM-IOD) voerde in 2005 en 2006 een multidisciplinair onderzoek uit naar de sloop van een voormalige steenfabriek in Rijnwaarden.

De gemeente Rijnwaarden constateerde dat er op grote schaal sloopwerkzaamheden plaatsvonden op het terrein van de Gelderse fabriek, zonder de benodigde vergunningen en beschermingsmaatregelen. Asbestgolfplaten van het deels ingestorte dak waren vermengd met puin. Met een shovel werd dit asbesthoudend puin op een vrachtwagen geladen en illegaal op het 37 hectare grote terrein gestort. Hierbij ontstonden grote stofwolken met asbestdeeltjes. In het onderzoek naar de omvang van de vervuiling met asbest werkte de VROM-IOD samen met de VROM-Inspectie, de Arbeidsinspectie, de regiopolitie, de gemeente, de provincie en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM).

Fikse straffen

De directeur en eigenaar van de fabriek en het terrein werd op 8 oktober 2009 als hoofdverdachte in deze zaak veroordeeld tot een gevangenisstraf van negen maanden, waarvan drie maanden voorwaardelijk. Het bedrijf kreeg bovendien een geldboete opgelegd van 125.000 euro. Twee andere bedrijven die in opdracht van de hoofdverdachte werkzaamheden lieten uitvoeren, kregen ieder een boete van 50.000 euro. Drie leidinggevenden van deze bedrijven kregen werkstraffen opgelegd: twee van 240 uur en een van 120 uur. Zowel de hoofdverdachte, als zijn bedrijf, zijn tegen het vonnis in hoger beroep gegaan. De gemeente voerde gelijktijdig, op basis van informatie uit het strafrechtelijk onderzoek en met hulp van de VROM-Inspectie, bestuursdwang uit. Daardoor moest de eigenaar eerder al het terrein saneren voor een bedrag van zo'n 800.000 euro.

De rechter verweet de verdachten dat zij werkzaamheden lieten uitvoeren zonder beschermingsmiddelen, terwijl zij wisten dat er asbest aanwezig was in en om de steenfabriek. Bovendien trokken zij zich niets aan van het stilleggen van de werkzaamheden door de gemeente. Hierdoor hebben de verdachten volgens de rechter: „werknemers, andere bezoekers van het terrein en de omgeving op een volstrekt onaanvaardbare manier blootgesteld aan ongebonden asbestvezels”. Een citaat uit het vonnis: „... alsmede hen levenslange angst bezorgd dat zij een dodelijke asbestgerelateerde ziekte kunnen ontwikkelen”.

Onbekende concentratie

Wat betreft de bewijsvoering in deze zaak is het opvallend dat de rechter de hoogte van de concentratie van het asbest bij de werkzaamheden niet liet meewegen. Deze hoeveelheid was niet precies bekend, toch vond de rechter de aanwezigheid van asbest voldoende voor de uitspraak.